

DINSDAG 10 OKTOBER

LAAT GEEN KIND ACHTER

OPGROEIEN IN EEN KANSRIJKE OMGEVING

Emmen, 10 oktober 2023

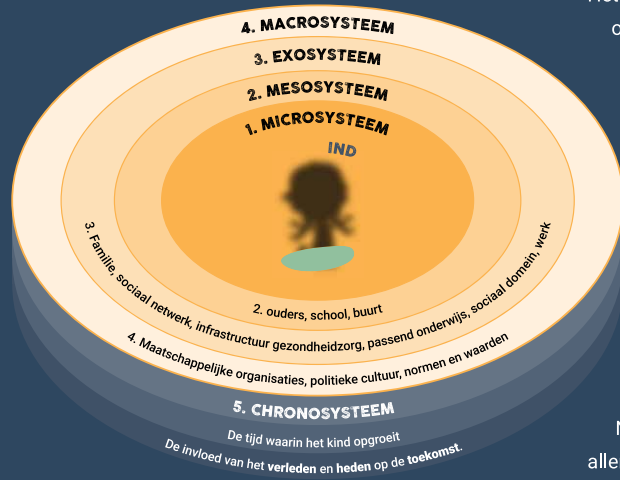

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

- **Voorstelrondje.** Vanuit welk perspectief zit je hier: kind, ouder, leraar, intern begeleider, schoolleider, professional van de opvang en of jeugdhulp, begeleider SWV, leerplicht, wethouder, schoolbestuurder? En waarom deze werksessie?
- **Wat gaan we doen?** Element 2 ‘Pedagogisch ecosysteem’
- **Inleiding** ‘Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)’
- **Dialogoog** (invullen flap)

ELEMENT 2

PEDAGOGISCH ECOSYSTEEM

Het 'ecosysteem' staat voor het zichtbare en onzichtbare netwerk van stromen en stroompjes waarmee alles met alles is verbonden en van voeding wordt voorzien. Ook de wereld van onderwijs en jeugd zit zo in elkaar: samen vormen we één groot ecosysteem. Iedereen is betrokken en draagt bij, in verbondenheid met elkaar: "Ik maak verschil voor ons!" Hier gaat het om onze interacties met het kind, en betrokkenen dichtbij en verder af. Onze interacties tellen; zijn deze opbouwend, ondersteunend, meedenkend én we laten een kind niet vallen. Niemand kan volledig zelfredzaam zijn, we zijn allen samenredzaam.

VIJF ESSENTIËLE VRAGEN VOOR EEN GESPREK OVER HET PEDAGOGISCH ECOSYSTEEM:

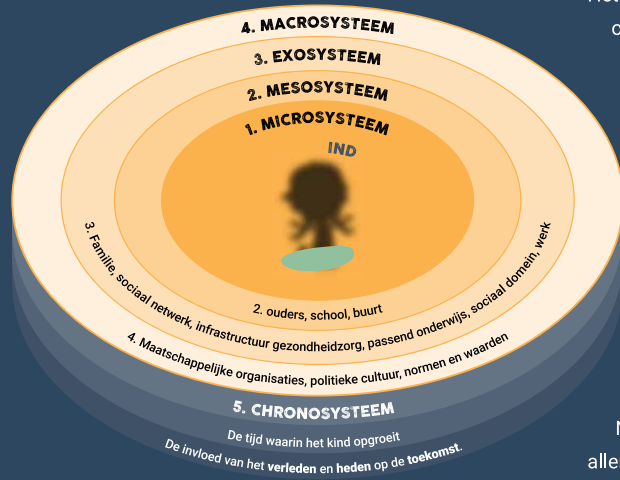
- 1. Hoe werken professionals (leerkrachten, pedagogisch medewerkers, hulpverleners, buurtwerkers etc.) en niet-professionals (ouders, grootouders, burens etc.) in onze regio samen aan een veerkrachtige pedagogische omgeving voor ieder kind?**
- 2. Hoe zorgen we ervoor dat we met elkaar de omgeving waarin een kind opgroeit kan bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van het kind? Hoe doen we dat zo dat iedereen die bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind daarin een plek heeft, gehoord wordt en kan meebeslissen, en niet in de laatste plaats het kind zelf?**
- 3. Hoe maken we de overgang van denken in verschillende deelsystemen van opvang, onderwijs, jeugdhulp, vrije tijd etc. naar een samenhangend systeem met een samenhangend geheel aan werkwijzen met gezamenlijk pedagogische basis?**
- 4. Zijn we binnen onze organisatie of regio op samenwerking gericht en wat is nodig om dat te stimuleren?**
- 5. Zijn we bereid om met elkaar te doen wat nodig is, als het moet ook over de grenzen van ons eigen gelijk of onze verantwoordelijkheid te stappen in het belang van de ontwikkeling van een kind?**

Specifiek voor kinderen en jongeren noemen we het ecosysteem ook wel de 'pedagogische basis'. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) omschrijft deze als "het deel van de sociale basis dat bijdraagt aan het opgroeien, het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De pedagogische basis wordt gevormd door contacten tussen mensen onderling, hun sociale relaties en de verbinding met wat er in hun leefomgevingen

aanwezig is. (...) Langlopend onderzoek laat verbanden zien tussen de pedagogische basis en het welbevinden van mensen in hun latere leven. Recente onderzoeken bevestigen het positieve effect op gezinnen én de economische voordelen van investeringen in sociale netwerken en in de fysieke omgeving van kinderen." (uit: Opgroeien doe je samen, december 2022)

ELEMENT 2

PEDAGOGISCH ECOSYSTEEM

Het 'ecosysteem' staat voor het zichtbare en onzichtbare netwerk van stromen en stroompjes waarmee alles met alles is verbonden en van voeding wordt voorzien. Ook de wereld van onderwijs en jeugd zit zo in elkaar: samen vormen we één groot ecosysteem. Iedereen is betrokken en draagt bij, in verbondenheid met elkaar: "Ik maak verschil voor ons!" Hier gaat het om onze interacties met het kind, en betrokkenen dichtbij en verder af. Onze interacties tellen; zijn deze opbouwend, ondersteunend, meedenkend én we laten een kind niet vallen. Niemand kan volledig zelfredzaam zijn, we zijn allen samenredzaam.

Specifiek voor kinderen en jongeren noemen we het ecosysteem ook wel de 'pedagogische basis'. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) omschrijft deze als "het deel van de sociale basis dat bijdraagt aan het opgroeien, het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De pedagogische basis wordt gevormd door contacten tussen mensen onderling, hun sociale relaties en de verbinding met wat er in hun leefomgevingen

aanwezig is. (...) Langlopend onderzoek laat verbanden zien tussen de pedagogische basis en het welbevinden van mensen in hun latere leven. Recente onderzoeken bevestigen het positieve effect op gezinnen én de economische voordelen van investeringen in sociale netwerken en in de fysieke omgeving van kinderen." (uit: Opgroeien doe je samen, december 2022)

VIJF ESSENTIËLE VRAGEN VOOR EEN GESPREK OVER HET PEDAGOGISCH ECOSYSTEEM:

Samenwerking professionals

Omgeving van het kind

Samenhang

Samenwerking organisaties

Belang van het kind voorop!

- 1. Hoe werken professionals (leerkrachten, pedagogisch medewerkers, hulpverleners, buurtwerkers etc.) en niet-professionals (ouders, grootouders, burens etc.) in onze regio samen aan een veerkrachtige pedagogische omgeving voor ieder kind?**
- 2. Hoe zorgen we ervoor dat we met elkaar de omgeving waarin een kind opgroeit kan bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van het kind? Hoe doen we dat zo dat iedereen die bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind daarin een plek heeft, gehoord wordt en kan meebeslissen, en niet in de laatste plaats het kind zelf?**
- 3. Hoe maken we de overgang van denken in verschillende deelsystemen van opvang, onderwijs, jeugdhulp, vrije tijd etc. naar een samenhangend systeem met een samenhangend geheel aan werkwijzen met gezamenlijk pedagogische basis?**
- 4. Zijn we binnen onze organisatie of regio op samenwerking gericht en wat is nodig om dat te stimuleren?**
- 5. Zijn we bereid om met elkaar te doen wat nodig is, als het moet ook over de grenzen van ons eigen gelijk of onze verantwoordelijkheid te stappen in het belang van de ontwikkeling van een kind?**

Laat geen kind achter

opgroeien
in een
kansrijke omgeving

2. ons vergezicht...

1. Gezamenlijk idee...

1.

3. concreet - bestemming...

4. 1ste stap...

OPGROEIEN IN EEN KANSRIJKE OMGEVING

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) is een Nederlandse preventieaanpak voor gemeenten. De aanpak richt zich op het voorkomen van alcohol, drugs en tabak gebruik door jongeren door een leefomgeving te vormen waarin ze gelukkig en gezond kunnen opgroeien.

Wat is OKO?

**OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING**

Nederlands
Jeugdinstituut

Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

**OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING**

Met OKO werkt iedereen in de gemeente samen aan het vormen van een positieve leefomgeving voor jongeren op de volgende plekken: thuis (gezin), op school, in de vriendenkring (peergroep) en in de vrije tijd. Dit zijn de vier domeinen die in OKO centraal staan. OKO richt zich op jongeren van 10 tot 18 jaar.

Nederlands
Jeugdinstituut

Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

Positieve basis

In IJsland begon men 20 jaar geleden al met deze succesvolle werkwijze. OKO is dan ook gebaseerd op de werkwijze van het IJslands Preventie Model, dat ontwikkeld werd door Planet Youth.

IJslandse aanpak

**OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING**

Nederlands
Jeuginstituut

Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

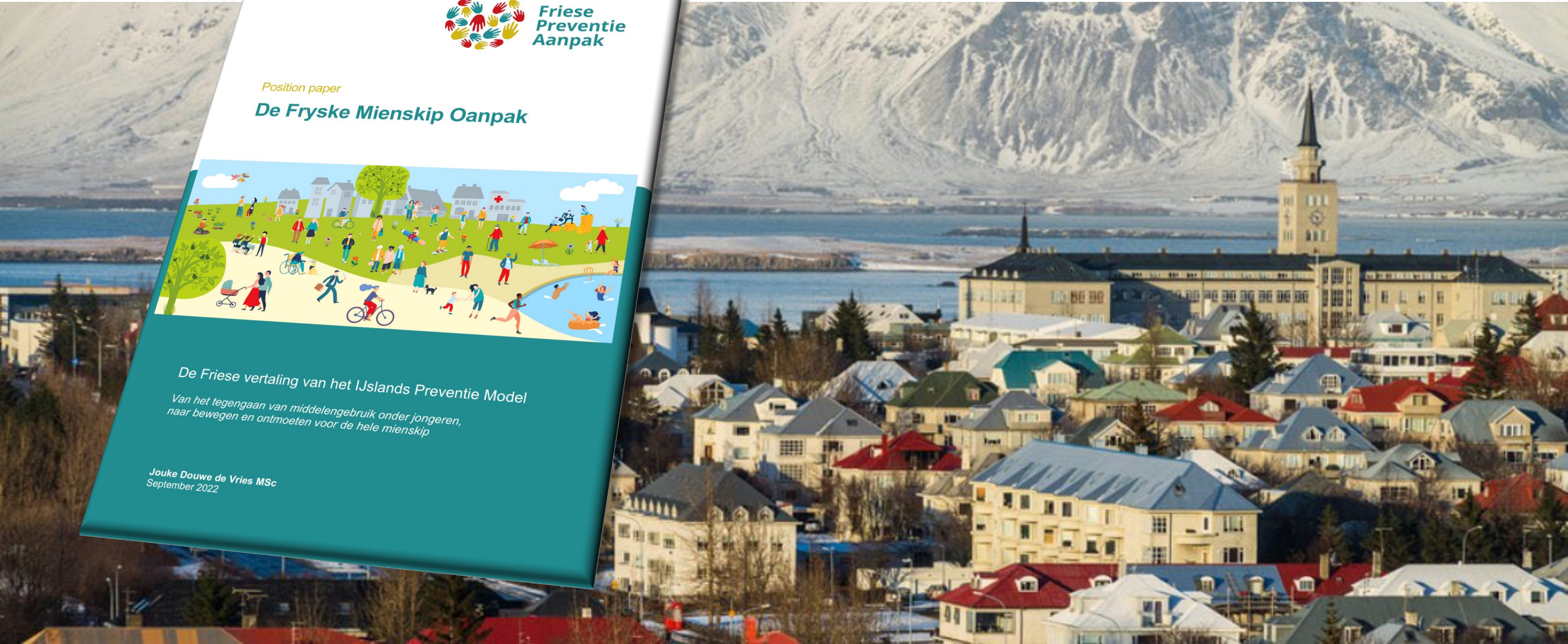
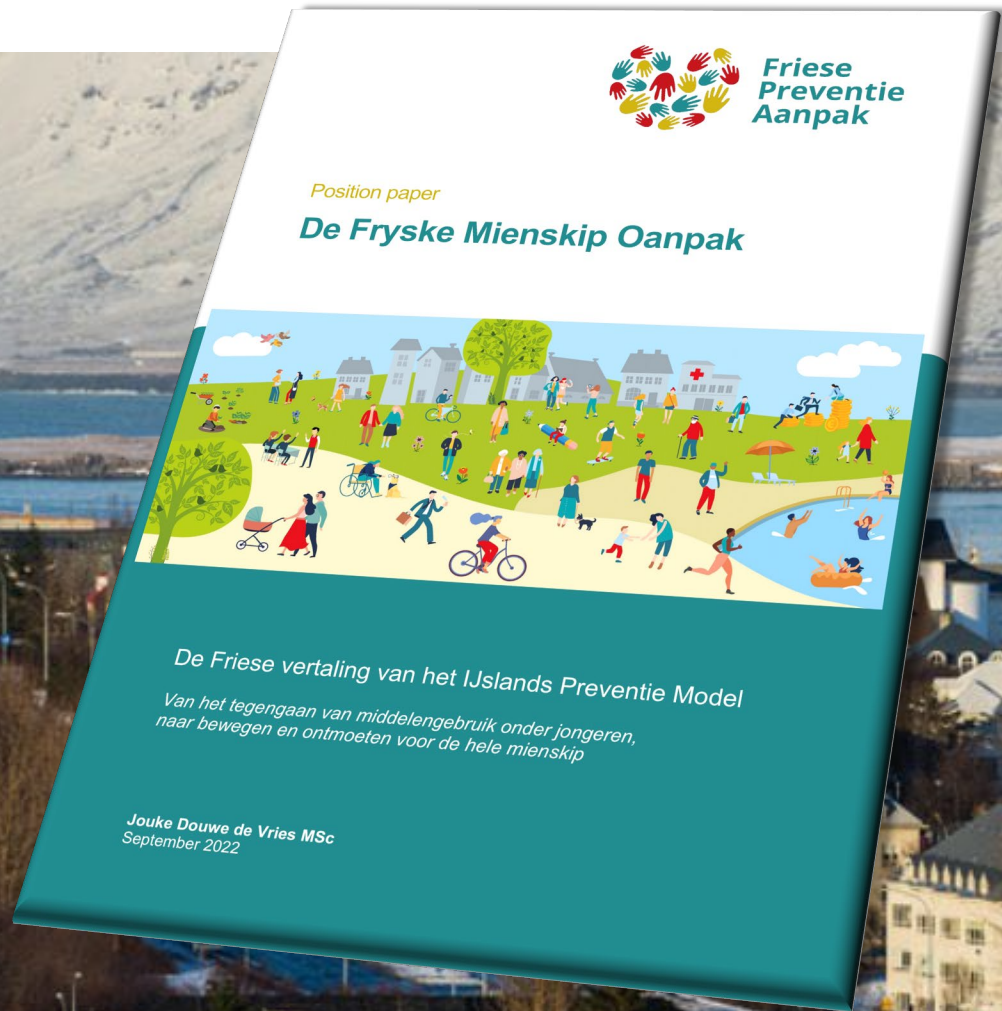
Kristjansson et al. (2016)

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

Jongeren mogen 's avonds laat niet op straat zijn en brengen meer tijd door met hun ouders.

Jongeren doen 3 tot 4 keer per week naschoolse activiteiten, zoals atletiek, zwemmen, voetbal, muziek, dans, kunst en vrijwilligerswerk.

De IJslandse overheid heeft fors geïnvesteerd in faciliteiten voor o.a. sport, muziek, dans en kunst.

In Reykjavik krijgen jongeren een lidmaatschapskaart (à € 500,- p.j.) voor sport- en jeugdwerkactiviteiten.

Alle activiteiten vinden plaats onder professionele begeleiding.

Scholen vormen het knooppunt voor contacten met ouders, hulpverleners en de lokale gemeenschap.

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

De aanpak is voornamelijk gericht op het voorkomen van middelengebruik onder jongeren. Maar de aanpak kan veel breder ingezet worden.

In de wetenschappelijke theorieën die ten grondslag liggen aan het IPM wordt een relatie gelegd met suïcide en eenzaamheid. Daarnaast is de aanpak van het IPM sterk geworteld in de gemeenschap.

Bredere inzet

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

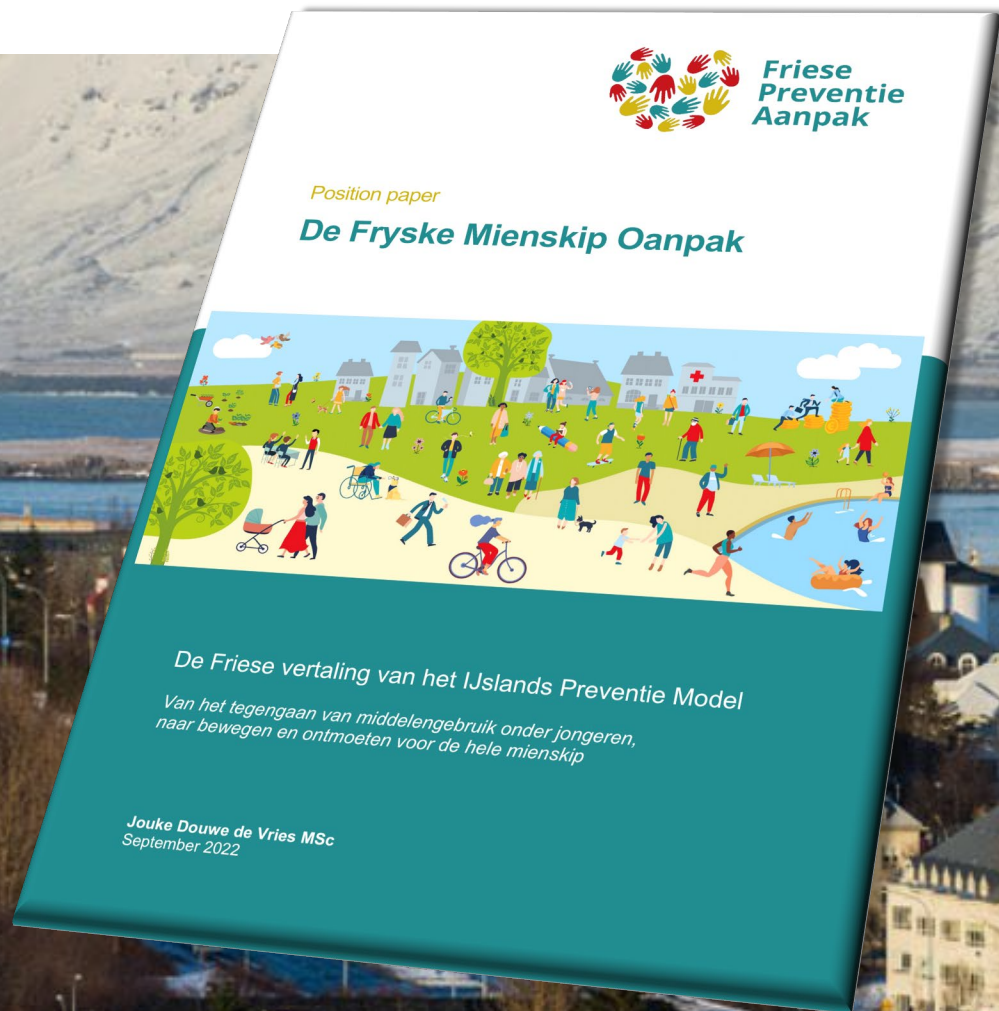
Durkheim (1897) benadrukt dat zwakke sociale integratie kan leiden tot sociale problemen en verminderd individueel welzijn.

“Dit heeft in IJsland geleid tot een gemeenschapsgerichte aanpak die zich richt op primaire preventie, d.w.z. het voorkomen van ongewenst gedrag nog voordat hier sprake van is” (Sigfusdottir et al., 2010).

Primaire preventie

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

Sigfusdottir et al. (2011): “Professioneel jeugdwerk is van groot belang, omdat het jongeren de gelegenheid biedt om deel te nemen aan activiteiten, waarmee ze zelfvertrouwen opbouwen, waardevolle vaardigheden ontwikkelen en een levensdoel kunnen vinden.”

“Professioneel jeugdwerk biedt mogelijkheden om jongeren meer te betrekken bij de lokale gemeenschap; door ze stage te laten lopen en vrijwilligerswerk te laten doen.”

Jeugdwerk

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

Sigfusdottir et al. (2008): “De relatie van jongeren met hun leeftijdsgenoten en ouders en het deelnemen aan georganiseerd jeugdwerk blijken de sleutel tot het voorkomen van middelengebruik.”

“In een bredere context wijzen de bevindingen op het blijvende belang van sociale relaties, ouderlijke steun en, met name, sociale controle en het belang van zingeving in de alledaagse leefwereld van adolescenten.”

Sociale relaties

De IJslandse aanpak wil beschermende factoren binnen de gemeenschap versterken, zoals ouderlijk toezicht en participatie door jongeren in georganiseerde activiteiten, zoals sport.

Kristjansson et al. (2016)

Koning et al. (2021, 2022): > Wetgeving in IJsland is anders (streng alcohol-beleid en avondklok voor jongeren van 13-16 jaar).

> Sociale context is anders (laagste bevolkingsdichtheid van Europa, afgezonderde ligging en weinig sociale ongelijkheid). Daardoor zijn sociale relaties anders (meer ondersteuning door het sociale netwerk, meer vertrouwen in elkaar). En dus wordt sociale controle, ouderbetrokkenheid en aanpak van onderop meer geaccepteerd.

Overdraagbaarheid?

10 werkzame bestanddelen

1. Gericht op ontmoeten (sociale basis) en bewegen (gezonde leefstijl)
2. Activiteiten op het gebied van sport, muziek, kunst en vrijwilligerswerk
3. Initiatief vanuit lokale gemeenschap
4. Met zoveel mogelijk belanghebbenden
5. Professionele ondersteuning en lokale versterking van kennis/vaardigheden
6. Aansluiten bij en versterken van bestaande initiatieven en activiteiten
7. Werken vanuit knooppunten
8. Financiering voor langere termijn
9. Periodieke monitoring, evaluatie en bijsturing
- 10. Voor alle levensfasen (jong tot oud)**

OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING

Brede gemeenschapsaanpak gericht op ontmoeten en bewegen voor alle levensfasen met groepsactiviteiten geworteld in de lokale *mienskip* op het gebied van sport, muziek, kunst en vrijwilligerswerk.

GEMEENTE
NOARD
EAST FRYSLÂN

Mienskipsoanpak

GALA

Gezond en Actief Leven Akkoord

Gemeenten en GGD'en, zorgverzekeraars en VWS
zetten gezamenlijk in op een gezond en actief leven
met een stevige sociale basis

“Met het Gezond en Actief
leven Akkoord (GALA) bouwen
we aan het fundament voor
een gerichte lokale en
regionale aanpak op het
gebied van preventie,
gezondheid en sociale basis.”

Integrale aanpak

OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING

Bij de *mienskipsoanpak* starten we met OKO.

In Fryslân voor jeugd van 4-18 jaar, ondersteund door de Friese Preventie Aanpak (FPA).

GEMEENTE
NOARD
EAST FRYSLÂN

**Friese
Preventie
Aanpak**

Gelijke
Kansen
Alliantie

RIJKE SCHOOLDAG

MeeR
MuZiek
iN De
KLaS.

gezonde jeugd
gezonde toekomst

GEZONDE
SCHOOL

Veel bestaande initiatieven komen samen!

A scenic landscape featuring a dark, pebbly beach on the left, a winding road on the right, and a large, flat-topped mountain in the background under a cloudy sky. The scene is captured in a wide-angle shot, emphasizing the vastness of the environment.

Vragen?

OKO - Opgroeien in een
Kansrijke Omgeving

Ondersteuning OKO door
Friese Preventie Aanpak

Brede mienskipsoanpak

GALA - Gezond en Actief Leven
Akkoord

Links naar meer info

**OPGROEIEN IN EEN
KANSRIJKE OMGEVING**

GEMEENTE
**NOARD
EAST** FRYS
LÂN

**Friese
Preventie
Aanpak**

Nederlands
Jeugdinstituut

Trimbos
instituut

Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

ELEMENT 2

PEDAGOGISCH ECOSYSTEEM

Het 'ecosysteem' staat voor het zichtbare en onzichtbare netwerk van stromen en stroompjes waarmee alles met alles is verbonden en van voeding wordt voorzien. Ook de wereld van onderwijs en jeugd zit zo in elkaar: samen vormen we één groot ecosysteem. Iedereen is betrokken en draagt bij, in verbondenheid met elkaar: "Ik maak verschil voor ons!" Hier gaat het om onze interacties met het kind, en betrokkenen dichtbij en verder af. Onze interacties tellen; zijn deze opbouwend, ondersteunend, meedenkend én we laten een kind niet vallen. Niemand kan volledig zelfredzaam zijn, we zijn allen samenredzaam.

Specifiek voor kinderen en jongeren noemen we het ecosysteem ook wel de 'pedagogische basis'. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) omschrijft deze als "het deel van de sociale basis dat bijdraagt aan het opgroeien, het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De pedagogische basis wordt gevormd door contacten tussen mensen onderling, hun sociale relaties en de verbinding met wat er in hun leefomgevingen

aanwezig is. (...) Langlopend onderzoek laat verbanden zien tussen de pedagogische basis en het welbevinden van mensen in hun latere leven. Recente onderzoeken bevestigen het positieve effect op gezinnen én de economische voordelen van investeringen in sociale netwerken en in de fysieke omgeving van kinderen." (uit: Opgroeien doe je samen, december 2022)

VIJF ESSENTIËLE VRAGEN VOOR EEN GESPREK OVER HET PEDAGOGISCH ECOSYSTEEM:

Samenwerking professionals

Omgeving van het kind

Samenhang

Samenwerking organisaties

Belang van het kind voorop!

- 1. Hoe werken professionals (leerkrachten, pedagogisch medewerkers, hulpverleners, buurtwerkers etc.) en niet-professionals (ouders, grootouders, burens etc.) in onze regio samen aan een veerkrachtige pedagogische omgeving voor ieder kind?**
- 2. Hoe zorgen we ervoor dat we met elkaar de omgeving waarin een kind opgroeit kan bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van het kind? Hoe doen we dat zo dat iedereen die bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind daarin een plek heeft, gehoord wordt en kan meebeslissen, en niet in de laatste plaats het kind zelf?**
- 3. Hoe maken we de overgang van denken in verschillende deelsystemen van opvang, onderwijs, jeugdhulp, vrije tijd etc. naar een samenhangend systeem met een samenhangend geheel aan werkwijzen met gezamenlijk pedagogische basis?**
- 4. Zijn we binnen onze organisatie of regio op samenwerking gericht en wat is nodig om dat te stimuleren?**
- 5. Zijn we bereid om met elkaar te doen wat nodig is, als het moet ook over de grenzen van ons eigen gelijk of onze verantwoordelijkheid te stappen in het belang van de ontwikkeling van een kind?**

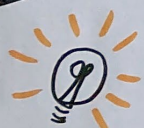
Laat geen kind achter

opgroeien
in een
kansrijke omgeving

2. ons vergezicht...

1.

Gezamenlijk idee...

3. concreet - bestemming...

4. 1ste stap...

Onderwijs | jeugdhulp
zorg | kinderopvang
met andere
ogen

metandereogen@vng.nl

netwerkmelandereogen.nl

